

6–15 mm dl. a 1–2 mm šir., za zralosti žlutá až zelenožlutá, lysá, žebnatá, někdy fialově naběhlá; stylopodium kuželovité, čnělky delší než stylopodium, za zralosti navzájem svírající ostrý úhel. V–VIII. Hkf.

2n = 22 (ČR: 41. Stř. Povlt., 67. Českomor. vrch.)

Variabilita: Skupina blíže příbuzných taxonů, označovaná jako *Chaerophyllum hirsutum* agg., zahrnuje druhy *Ch. hirsutum*, *Ch. villarsii* KOCH (Alpy a některá sousední pohoří), *Ch. elegans* GAUDIN (Z. Alpy) a zatím taxonomicky nejasné *Ch. magellense* TEN. (s. Itálie), všechny považované některými autory za pouhé subspecie druhu *Ch. hirsutum*. V našem pojetí jde spíše o samostatné druhy. *Ch. hirsutum* je variabilní především v odění lodyhy a listů. Taxonomická hodnota těchto odchylek je však nízká. Rostliny s celými olýsalými až ± lýsalými lodyhami a listy jsou hodnoceny jako var. *glabrum* (LAM.) BRIO. (syn.: var. *glaberrimum* ČELAK.). Nápadné jsou rostliny s růžovými až červenorůžovými korunními lístky – f. *roseiflorum* (DC.) THELL. [f. *rubrum* OPIZ, f. *rubriflorum* (DC.) BORZA], které jsou častější ve vyšších polohách.

Ekologie a cenologie: Břehy potoků a bystřin ve vyšších, chladnějším polohách, mokré louky a příkopy, humózní stinná a vlhká místa v lesích, údolní lužní lesy, od kolinného do montánního stupně, prameniště, horské vysokobylinné nivy a ruderalní stanoviště kolem horských sídel. Stínomilný až světlomilný nitrofilní druh, rostoucí na půdách vlhkých až zamokřených, humózních až oglejených, písčitých až hlinitých, hlubokých, bohatých na živiny, především dusíkaté látky, neutrálních až slabě alkalických, méně často slabě kyselých. Diagnostický druh podsvazů *Filipendulenion* (zvl. v as. *Chaerophyllo hirsuti-Filipendulenion*)

3. *Scandix* L. – vochlíce *)

Scandix LINNAEUS Sp. Pl. 256, 1753.

Lit.: CHRTEK J., KRÍSA B. et SLAVÍKOVÁ Z. (1968): Poznámky k rozšíření druhu *Scandix pecten-veneris* L. v Československu. Zborn. Slov. Nár. Muz.-Prír. Vedy 14:61–66. – HEDGE I. C. et LAMOND J. M. (1980): Notes on the Umbelliferae: some asiatic Scandiceae. Not. Roy. Bot. Gard. Edinburgh 38:251–257.

Jednoleté byliny s tenkým, větvenovitým kořenem. Lodyhy přímé, jemně rýhované, rozkladitě větvené, lysé až štětinaté. Listy v obrysu vejčité trojúhelníkovité, 2–3× zpeřené s úkrojky čárkovitými. Okolíky složené z 1 až 3 okolíčků; obal chybí, obalíčky z podlouhlých, 2–3klaných listenů. Květy většinou oboupohlavné, v malé míře jen funkčně samčí; kalich nezřetelný; koruna bílá, silně paprskující, korunní lístky obvejčité, na vrcholu mělce vykrojené. Dvounažky úzce kyjovité, s nápadným, až 7 cm dl. zobánkem (stylopodium se zbytkem čnělky); merikarpia na průřezu polokruhovitá, s 5 málo vyniklými hlavními žebry, na všech nebo jen na krajních žebrech štětinatě chlupatá; sekreční kanálky po 1 ve valekulách a 2 na komisurální straně, drobné. – Asi 15 druhů rozšířených hlavně v evropském Středozezemí. – Protandr. Entomogam.

*) Zpracoval B. Křísa

Tab. 59: 1 *Chaerophyllum hirsutum*, 1a – báze lodyhy s kořenem, 1b – dolní list, 1c – listenec, 1d – samčí květ, 1e – protandrický oboupohlavný květ s opadanými tyčinkami, 1f – plod.

penduletum NIEMANN, HEINRICH et HILBIG 1973), *Alnenion glutinoso-incanae* a *Acerenion* a svazů *Petasion officinalis*, *Rumicion alpini* a *Salicion eleagni*.

Rozšíření v ČR: Hojně po celém území ČR kromě termofytika, kam zasahuje jen okrajově. Vyhýbá se nížinným teplým oblastem Polabí, dolního Poohří a dolního Povltaví, jakož i větší části j. Moravy, řídký výskyt je i v Plzeňské kotlině, Třeboňské pánvi, v Českém krasu a v Ostravské pánvi. Největší frekvence výskytu je od suprakolinného do montánního stupně, vystupuje však i nad horní hranici lesa (max.: Krkonoše, Úpská jáma, 1390 m; Hrubý Jeseník, Ovčárna, 1 390 m; min.: Hřensko, ca 130 m). – Mapy: VÁVRA in HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1977:163, 1980.

T: 1. Doup. pah. (Kotvina), 2. Stř. Poohří (Blšany; Velká Černoc), 3. Podkruš. pán., 6. Džbán, 8. Čes. kras (vz.), 12. Dol. Pojiz. (v s. části), 15. Vých. Pol. (roztr.), 17. Mikul. pah. (vz.), 20. Jihomor. pah. (snad v nejsevernější části), 21. Haná (vz.). – M: většina fyt. o. hojně, kromě vzácného až roztroušeného výskytu ve fyt. o. 31. Plz. pah., 39. Třeboň. pán., 68. Mor. podh. Vysoč. (jen přesah z 67. Českomor. vrch.), 78. B. Karp. les., 83. Ostr. pán. [údaje chybějí z 44. Mileš. střed., 77. Středomor. Karp.]. – O: všechny fyt. o.

Celkové rozšíření: Hory stf. a j. Evropy, těžiště tvoří Alpy, Karpaty a středoevropské středohory, na sever sestupuje ojedinele do německé a polské nížiny, na západě je ještě ve Francouzském středohoří, na jihozápadě ještě ve Španělsku v Pyrenejích a snad v pohoří Sierra Nevada, problematický je výskyt v italských Apeninách, k jihovýchodu zasahuje dinárskými pohořími do Albánie a Bulharska, na východ do stf. Podněstří; synantropní výskyt je znám z Belgie a Dánska. – Mapy: SAXER Beitr. Geobot. Landesaufn. Schweiz 36:71, 1955; MEUSEL et al. 1978:306; WORZ 1989:505.

1. *Scandix pecten-veneris* L. – vohlice hřebenitá Tab. 60/1

Scandix pecten-veneris LINNAEUS Sp. Pl. 256, 1753. – Syn.:
Chaerophyllum pecten-veneris CRANTZ Stirp. Austr. 2:66, 1767.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 1090 /I,II,III.
– Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 9333. – BAENITZ Herb.
Norm., sine no. – BORNMÜLLER Pl. Maced., no 4172. – Herb.
Fl. Ross., no 1722. – Pl. Hercegov. Exs., no 80. – Pl. Polon. Exs.,
no 450.

Jednoleté, krátce odstále štětinaté nebo lysé
byliny. Kořen tenký, vřetenovitý. Lodyha přímá,
(10–)15–25(–35) cm vys., oblá a jemně rýhovaná,
od báze rozkladitě větvená. Listy přízemní dl. řa-
píkaté; lodyžní listy krátce řapíkaté, nejhořejší po-
chvovité přisedlé, všechny 2–3× zpeřené s úkroj-
ky posledního řádu peřenosečnými a čárkovitě
zašpičatělými, na okraji brvitými, jinak lysými.
Okolíky krátce stopkaté, z 1–3 desetikvětých oko-
líčků na tenkých, ± lysých stopkách; obal chybí,
obalíčky z podlouhlých, vpředu 2–3klaných liste-
nů delších než květní stopky, neopadavých. Kalich
nezřetelný; korunní lístky obvejčité, 1,5–2,0 mm
dl., bílé, okrajové silně paprskující. Merikarpia
4,0–7,0 mm dl., tmavě hnědá, lesklá a lysá, prota-
žená v dlouhý, zploštělý měkký zobánek, 2–7 cm
dl. IV–VII. Tf.

$2n = 16$ (extra fines)

Poznámka: U nás pouze v subsp. *pecten-veneris*. Před-
evším na základě délky a tvaru zobánku a délky čnělky jsou roz-
lišovány subsp. *macrorhyncha* (C. A. MEYER) ROUY et CAMUS
z j. Evropy a subsp. *brachycarpa* (GUSS.) THELL. z v. Středozem-
ní.

Ekologie a cenologie: Pouze na druhot-
ných stanovištích jako např. v polních kulturách
(obilovinách), na vinicích nebo na úhorech zvláš-

tě na vápnatých půdách v teplých oblastech státu;
druh byl součástí plevelových společenstev svazu
Caucalion lappulae. Jeho vymizení bylo způsobe-
no pravděpodobně aplikacemi herbicidů a jiných
chemických prostředků.

Rozšíření v ČR: Druh v současné době ne-
zvěstný. V území byl znám pouze v termofytiku
a přechodně sbírán i v mezofytiku v rozpětí pla-
nárního až kolinního stupně (max.: Lounské stře-
dohoří, Milá, ca 500 m). V Čechách byl druh roz-
šířen v Polabí, v dol. Pojizeří, v širším okolí Prahy,
dále v dol. Poohří a v Českém středohoří; na Mo-
ravě byl nejčastější v Dyjsko-svrateckém úvalu
s přílehlými pahorkatinami, ve stř. Pomoraví a na
Hané. Nejstarší doklad výskytu v Čechách pochá-
zí z r. 1854 (Záběhllice u Prahy). Δ – Mapy: CHR-
TEK et al. 1968:67.

T: 4a. Loun. střed. (Oblík; Raná; Milá), 4b. Lab. střed.
(Radobýl u Litoměřic; Prackovice; Velké Žernoseky), 7b. Pod-
řip. tab. (Roudnice nad Labem; Říp), 7c. Slán. tab. (Smečno;
Vinařice; Podlešín), 9. Dol. Povlt. (Nelahozeves; Kralupy nad
Vítavou; Nová Ves u Velvar), 10b. Praž. kotl. (Praha-Záběhl-
lice; Praha-Střížkov; Praha-Ďáblice; Chabry), 8. Čes. kras (Karl-
štejn; Praha-Zlíchov; Praha-Chuchle), 11. Stř. Pol. (Všetaty; vrch
Hůrka u Semic; Nymburk), 12. Dol. Pojiz. (Mladá Boleslav;
Nepřevážka; Kosořice), 15. Vých. Pol. (Kunětická hora; Pardub-
ice; Hradec Králové), 16. Znoj.-brn. pah. (Chudčice
u Brna; Ivanovice), 17b. Pavl. kop. (Klentnice; Sedlec), 18. Ji-
homor. úv. (Břeclav; Lanžhot), 19. B. Karp. step. (Kněždub; Ja-
senová; Blatnička), 20b. Hustop. pah. (Hustopeče; Horní Bo-
janovice; Pouzdřany; Čejč), 21. Haná (Pivín; Bedihošť).

Celkové rozšíření: Souvisle v celé j. Evropě od Maka-
ronézie po Turecko a dále na východ do Asie přes Írán až do
indického Pandžábu a do Kazachstánu; na sever v Evropě po
Skotsko a stř. Skandinávii. V Africe od Maroka po Egypt. Za-
vlečen do Severní a Jižní Ameriky, do j. Afriky a na Nový Zé-
land. – Mapy: MEUSEL et al. 1978:307; HULTÉN NE 1986:695.

4. *Astrodaucus* DRUDE – dejvor *)

Astrodaucus DRUDE in ENGLER et PRANTL Natürl. Pfl.-fam. 3/8: 156, 1898.

Lit.: ČELAKOVSKÝ L. (1873): Über *Caucalis orientalis*. Bot. Ztg. 31:39–44. – TAMAMŠJAN S. G. (1947): K kariologičeskaj
charakteristike roda *Astrodaucus* Drude i nekotorych kavkazskich *Caucalinae* i *Daucinae*. Sov. Bot. 15/4:199–212. – ŠIŠKIN B. K.
(1950): Rod 959. Morkovica – *Astrodaucus* Drude. In: Flora SSSR 16:169–171. Moskva et Leningrad. – PIMENOV M. G. (1987):
21. *Astrodaucus*. In: RECHINGER K. H. [red.], Flora Iranica 162: 112–115. Graz.

Dvouleté lysé byliny s mrkvovitým kořenem, s listy vícenásobně peřenosečnými a velkými, ± plo-
chými, bělokvětými okolíky; obal chybí nebo tvořen několika málo listeny, obalíčky z většího počtu
kopinatých brvitých listenů s bělavým okrajem. Dvounažky protáhle vejcovité, karpofor hluboce dvou-
dílný; merikarpia s hlavními žebry niťovitými, málo vyniklými a se 4 vedlejšími, vystouplými a pokrytý-
mi dlouhými ostny s drobnými osténky; sekreční kanálky po 1 ve valekulách a 2 na komisurální straně.
– 3 druhy, původní v j. části v. Evropy a v jz. Asii po Írán. – Protandr. Entomogam.

*) Zpracoval P. Tomšovic

Tab. 60: 1 *Scandix pecten-veneris*, 1a – plodenství, 1b – plod. – 2 *Myrrhis odorata*, 2a – odění lodyhy, 2b – příčný průřez lodyhou,
2c – samčí květ, 2d – obouhlohavý květ.

